

TÜRKİYE'DE ve DÜNYADA KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETME TANIMI

Dr. Mustafa KOYUNCU

Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O., Öğretim Görevlisi

SUMMARY :Small and Medium Size Enterprises create new opportunities for employment, minimize the differences in development among regions, shift individual savings to economy and thanks to their flexible structures they can keep up with the recent changes and in this way they have a great significance. Nevertheless, there is no agreement on the definition and framework of these enterprises. This is valid not only domestically but internationally as well.

I-GİRİŞ

Ülkeler için göz ardı edilemez derecede bir öneme sahip olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin henüz ne oldukları ve sınırlarının nereye kadar olduğu konusunda uzlaşma sağlanamamıştır. Ülke içinde aynı kurum zaman içerisinde değişik tanımlar yapabildiği gibi değişik kurumların tanımları da farklılıklar göstermektedir.

Bu işletmelerden yeteri derecede yararlanabilmek için ilk önce tanım konusunda anlaşmak gerekliliği vardır. Aksi takdirde bu işletmelere uygulanacak politika, teşvik ve desteklerde keyfilikler olacak ve bunların gelişimi engellenebilecektir.

Bu çalışmada küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin önce ülkemizde nasıl tanımlandığı ele alınacak daha sonra uluslar arası kurumların tanımlarına değinilecektir. Değişik ülkelerin söz konusu işletme tanımlarına yer verilerek çalışma bitirilecektir.

II- KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN TANIMLANMASI

Küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımı üzerinde uzlaşmak zordur. Dolayısıyla yapılan araştırmaya göre bir tanım geliştirmek gerekmektedir. Fakat yapılan pek çok çalışmada özellikle imalat sektörü ile ilgili çalışmalarda çalıştırılan personel sayısı ve işletme sahibinin bizzat işletmede çalışması, kullanılan en geçerli ölçüt olarak göze çarpmaktadır. Tanımlamada kullanılan faktörler farklı boyutları ifade ettiği için hepsinin ya da pek çoğunun aynı tanımda kullanılması da mümkün olmamaktadır.

Ülkemizde en fazla kullanılan tanım çalışan personel sayısı kriterine göre yapılandırılmıştır. Buna göre, 10-49 çalışanı olan işletmeler küçük ve 50-99 çalışanı olanlar ise orta ölçekli işletme olarak adlandırılmaktadır (2). Fakat yurt dışında çalıştırılan personel sayısı olarak genellikle 10-500 arası iş göreni olan işletmeler küçük ve orta büyüklükteki işletmeler sınıfına dahil edilirken (22) bu sınır ülkemizde daha aşağılarda 200'lerde kalmaktadır (10)

Diğer taraftan ABD' deki Küçük İşletme Yönetim Departmanına göre küçük işletme faaliyeti açısından bağımsız olan ve sektörde egemen olmayan işletmeler şeklinde anılmaktadır. Daha fazla kriteri kapsayan bir tanım ise, küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri genellikle az sermaye kullanan ve el emeği ile çalışan, karar verme süreci çabuk hızlı olan, çok düşük yönetim giderleriyle ucuz bir üretim gerçekleştiren ekonomik birimler olarak ifade etmektedir (23). Bu tanıma göre küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin en belirgin üç özelliği olarak pazar payının küçüklüğü, bizzat sahip tarafından yönetim ve bağımsız karar verme göze çarpmaktadır(3). Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere tanım konusunda kesin bir birliktelik mevcut değildir.

Tablo 1 İşletme Büyüklüğünün Değişik Kurumlarca Tanımlanması

	Tarih	Personel Sayısı			Makine Parkı Değeri(Milyon TL.)			Ek Açıklama
		Küçük	Orta	Büyük	Küçük	Orta	Büyük	
D.P.T.	1989	10-49	50-99	100- +				1-9 Çok Küçük işl
D.I.E.	1985	1-9	10-24	25- +				
HALKBANK	1996	1-99	100-250	251- +	<15 mily	15<x<30 milyr	>30milyar	
KOSGEB	1991	1-50	51-150	151- +				
İ.S.O.		1-25	26- +					
İ.T.O.	1991	1-20	21-100	101- +				
A.T.O.		10-30	31-299	300- +				1-9 Çok Küçük işl.
G.Antep T.O.		1-9	10-100	101- +	0-50	50-750	750- +	İşl.Sermay 30-500 milyon arası
Bursa T.O.		5-30	51- +					1-4 Ev Sanayi
KONYA T.O.		1-30	51-200		- 150	150-500		
TOSYOY	1991	10-100		101- +				1-9 Çok Küçük işl

Kaynak: Müftüoğlu, Tamer. Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri, Sorunlar ve Öneriler. Ankara: EGS Bank, 1997.128-129 ; Dinçer, Ömer ve Hüner Şencan. Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Bürokrasi. Müsiad Araştırma Raporları - 1. 8

Tablodan da anlaşılmaktadır ki bu konuda kesin bir rakam mevcut değildir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri 10-200 iş görene sahip ve işletme sahibinin bizzat işletmede çalıştığı işletmeler şeklinde tanımlamanın doğru olacağı kanaatindeyiz. Burada konunun kesin sınırları belirlenmesi için çalıştırılan personel gibi niceliksel ölçütler yanında işletme sahiplerinin bizzat işletmede çalışması gereği gibi nitel kriter de dikkate alınmıştır.

III. ULUSLARARASI KURUMLARIN KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETME TANIMLARI

III.1. Dünya Bankasının Tanımı

Dünya Bankası geliştirmekte olan ülke ekonomilerine değişik kredi imkanları sağlamaktadır. Bankanın sağladığı proje kredilerinde işletme tanımı yapılmazken, program kredilerinde çalışan personel sayısı dikkate alınmaktadır. Buna göre program kredisi kullanabilmek için çalışan sayısının 100 kişinin altında olması gerektiği vurgulanmaktadır (15). Diğer taraftan Dünya Bankası ile Türk Hükümeti arasında imzalanan 3067. TU Sayılı İkinci Küçük ve Orta Boy Sanayi Projesi gereği küçük ve orta büyüklükteki işletmeler tanımında aşağıdaki kriterlere yer verilmektedir (5).

Küçük işletmelerde eğer yatırım yeniyse sabit yatırım tutarının (bina ve arsa hariç) 800 bin dolar veya daha az, tevsi, yenileme veya modernizasyon yatırımı ise işletme mevcut sabit varlıklarının (arsa ve bina hariç) 800 bin dolar veya daha az olması gerekmektedir. Orta ölçekli işletmelerde ise limit, yatırımın yeni olması halinde de 4 milyon dolar veya daha az, tevsi modernizasyon veya yenileme yatırımı olması halinde de bu oran 4 milyon dolardan az olması gerekmektedir.

Dikkat edilirse Dünya Bankası ülkemiz küçük ve orta büyüklükteki işletmelerine sağlayacağı kredilerde parasal bir ölçüyü dikkate almaktadır. Burada kullanılan para birimi dolar olmasına rağmen yapılacak değerlendirmede o anki TL karşılığının dikkate alınabileceği belirtilmektedir.

III.2. Avrupa Topluluğunun Tanımı

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler Avrupa Topluluğunda da anahtar sektör olarak görülmekte ve bu işletmelerin geliştirilmesi için çok yönlü çalışmalar yürütülmektedir (19). Topluluk içerisinde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin çerçevesi çok geniş tutulduğu için tanımlama sonucunda kabul edilecek ölçeğin, ülke büyüklüğü, ekonomik güç, sektörün önemi ve yapılan işin özelliği gereği yanlış sonuçlar doğurabileceği düşüncesiyle tek bir tanım yapılmamıştır.

Bu ve benzeri problemlerin önüne geçmek amacıyla her ülkenin kendisine uygun tanım geliştirmesi yoluna gidilmiştir. Fakat genelde kabul edilen kriter personel sayısı olmaktadır. Buna göre 1-9 çalışan olanlar çok küçük 10-99 çalışan olanlar küçük ve 100-499 çalışanı olanlar da orta ölçekli işletme olarak kabul edilmektedir (8).

IV. DEĞİŞİK ÜLKELERİN KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETME TANIMI

Dünyada küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımları bölümünde seçilmiş bazı ülkelerin küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımlarına yer verilerek ülkemizde daha sağlıklı bir karşılaştırma yapılmasına olanak sağlanmaya çalışılacaktır. Bu amaçla Amerika Birleşik Devletleri, Bazı Avrupa ülkeleri ve Uzak Doğu Ülkelerinden bazılarının küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımına yer verilecektir.

IV.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletlerinde de resmi bir tanım bulunmamaktadır. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ABD'de de önemli bir yere sahiptir. Çünkü (24);

- 1.Çalışanların (16-24 yaş arası) % 66'sını küçük işletmeler istihdam etmektedirler.
2. Federal Hükümet %30 oranında bir satın almayı küçük işletmelerden sağlamaktadır.
3. Üniversiteler bünyesinde 500'e yakın küçük işletme enstitüsü bulunmaktadır.
4. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin toplam işletmeler içindeki oranı %77,2 ve istihdamın %50,4'ünü sağlamaktadırlar.
5. Taşeronluk hizmetlerinin yaklaşık yarısı bu işletmelerce gerçekleştirilmektedir vb.

Görülmektedir ki Amerika Birleşik Devletlerinde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerle ilgili olarak kurulan Küçük İşletmeler Teşkilatı.(Small Business Administration) bulunmasına rağmen resmi bir tanım geliştirilmiş değildir. Fakat kuruluşlar tarafından kullanılan tanıma göre çalışan iş gören sayısı esas alınmaktadır. Buna göre 99'a kadar (bazen 499) iş gören çalışanlar küçük, 100-499 (bazen999) arasında personel çalıştıranlar da orta ölçekli işletme olarak değerlendirilmektedir (5). SBA değişik sektörler için de özel küçük ve orta ölçekli işletme tanım öngörmekte ve bu tanımlarında da nicel ölçütlere yer vermektedir.

IV.2. Avrupa

Avrupa ülkelerinde küçük ve orta büyüklükteki işletmeler tanımları içerisinde gelişmiş Avrupa ülkelerinden İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya'daki durum incelenecektir. 1988 yılı verilerine göre; Avrupa Topluluğunda işletmelerin %92'si 10'dan daha az iş görene sahip bulunmaktadır. Ayrıca bütün işletmelerin Ancak %88'i 10-499 arasında iş görene istihdam imkanı sağlamaktadır. Fakat buna rağmen küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ülke ekonomilerine katkısı konusunda farklı iki görüş kabul görmektedir. Birincisi, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler büyüklere nazaran

daha az ekonomik gelişmeye destek sağlamaktadır derken karşıt olan görüş ise küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin katkısının çok büyük olduğunu ileri sürmektedir (20).

a. Almanya

Avrupa genelindeki hakim durum Almanya için de geçerliliğini korumaktadır. Şöyle ki küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tüm işletmeler içindeki payı %98, bunların oluşturduğu istihdam %66 ve milli hasılanın %50 si bu sektör tarafından oluşturulmaktadır. Diğer taraftan bu oran 1990 yılında işletme olarak %99.8'e istihdam oranı olarak ta %64'e ulaşmıştır (21). Ayrıca yıllık ortalama 50.000 küçük ve orta büyüklükteki işletme faaliyete geçmektedir (11). Fakat küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin bu denli

öneme sahip olduğu bu ülkede resmi küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımı olmaması da dikkat çekmektedir. Resmi tanım olmasa da kuruluşlarca kullanılan tanımlarda istihdam kapasitesi, yatırılan sermaye ve yıllık satış miktarları esas alınmaktadır. Bu kriterler her sektör için kullanılmakta bazen sektörler için bunlar değişmektedir. Diğer taraftan sadece nicel ölçüt esas alınmamakta ilave olarak; a) işletme sahibinin işletmesiyle özdeşleşmesi, b) bağımsızlık, c) fon temininde yetersizlik ve d) işletme sahibinin tüm sorumluluğu üstlenmesi gibi nitel kriterlerde dikkate alınmaktadır. Dikkat çeken husus ise işletmelerin %99,5'inin 200 den daha az iş gören çalıştırmasıdır (12). Almanya'daki sınıflandırma Küşgetin raporu ve İktisadi Kalkınma Vakfının konuyla ilgili çalışması esas alınarak Tablo 2'de gösterilmektedir (9),(13).

Tablo: 2 :Almanya'daki Kobi Sınıflandırması

SEKTÖR	İŞÇİ SAYISI	CİRO
İMALAT SANAYİ		
Küçük	50 İşçiden az	2 Milyon Dm'a kadar
Orta	50-499	2-2.5 Milyon DM
KÜÇÜK ESNAF		
Küçük	2 İşçiden az	100.000 DM'a kadar
Orta	3-49	100.000-2 Milyon DM
TOPTAN TİCARET		
Küçük	9 İşçiden az	1 Milyon DM
Orta	10-199	1-50 Milyon DM
PERAKENDE TİCARET		
Küçük	2 İşçiden az	500.000 DM'a kadar
Orta	3-99	500.000-10 Milyon DM
ULAŞTIRMA, HABERLEŞME, HİZMET SEKTÖRÜ		
Küçük	2 İşçiden az	100.000 DM'a kadar
Orta	3-49	100.000-2 Milyon DM

Kaynak: Küçük Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Küçük Sanayii. Ankara: DPT Yayın No: DPT:2169 - ÖİK:340. 1989. 76-77.

b. Fransa

Fransa'da da resmi bir tanıma rastlamak mümkün değildir. Burada önemli bir konu olarak küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için alt sınır getirilmiş olmasıdır. 10 işçiden az iş göreni olan kuruluşlar esnaf-zanaatkar işletmesi sınıfına dahil edilmektedir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin üst sınırı ise 500 olarak kabul edilmiştir. Şu halde işletme sahiplerinin işletmesiyle özdeşleştiği küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde çalıştırılan iş gören sayısı olarak, küçük işletmelerde 10-50, orta ölçekli işletmelerde 51-500 olarak belirlenmiştir. Ayrıca Fransa Ekonomi ve Sosyal Komitesi tanıma ilave olarak yıllık 500 milyon FF fazla ciroya sahip işletmeleri de küçük ve orta büyüklükteki işletme olarak tanımlanmasını önermiştir (13).

c. İngiltere

İngiltere'de resmi tanım mevcut değildir. Kullanılan pek çok tanım kendi kapsamında geçerli ve belirli bir sınıra sahiptir. Burada 1971'deki Balton Raporunda küçük ve orta büyüklükteki işletmeler şu şekilde tanımlanmıştır (1); Küçük işletme, bağımsız, sahibi tarafından kişiselleşmiş bir metotla idare edilen ve pazar payı küçük olan işletmedir.

İngiltere'de yapılan küçük ve orta büyüklükteki işletme sınıflamasında önemli bir özellik göze çarpmaktadır. Bu da bazı sektörlerde cironun, bazılarında ise istihdam edilen personelin sınıflandırmaya esas teşkil etmesidir. Sanayide personel sayısı 200'ün altında olanlar küçük ve orta büyüklükteki işletmeler sınıfında ele alınırken, ticarete ise ciro dikkate alınmakta ve 200 bin paundun altında ciro yapanlar bu sınıfa dahil edilmektedir. İnşaat ve madencilik sektöründe yine personel sayısı dikkate alınmakta ve sayı 25'den az olanlar şeklinde belirlenmektedir (13).

İngiltere'deki sınıflama Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo: 3 :İngiltere'deki Kobi Sınıflandırması

SEKTÖR	TANIM
İmalat Sanayi	200 İşçiden az
İnşaat Sektörü	25 İşçiden az
Madencilik	25 İşçiden az
Perakende Ticaret	Yıllık Cirosu 50.000 £'den az
Toptan Ticaret	Yıllık Cirosu 200.000 £'den az
Motorlu Araç Ticareti, Bakımı, Onarımı	Yıllık Cirosu 100.000 £'den az *
Çeşitli Servisler	

Kaynak: Küçük Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu. **Küçük Sanayii**. Ankara: DPT Yayın No: DPT:2169 - ÖİK:340. 1989. 79.

d. İtalya

İncelenen bütün Avrupa ülkelerinde genel bir tanım olmadığı gibi İtalya'da da genel bir tanım bulunmamaktadır. Tanımlamaya esas teşkil eden kriter yine personel sayısı ve sabit sermaye yatırımdır. Buna göre sabit sermaye yatırımı 3 milyar İtalyan lirasını geçmeyen ve en çok 500 iş gören çalıştıran işletmeler küçük ve orta büyüklükteki işletmeler sınıfında değerlendirilmektedir. Fakat küçük ve orta büyüklükteki işletmeler burada ayrı bir sınıflamaya da tutulmaktadır. Buna göre; 1) Küçük ve bağımsız işletmeler, 1) Büyük işletmeye bağlı küçük işletme, 3) Belirli bir sanayi mahallinde veya bir ihtisas bölgesinde yerleşik küçük işletme olarak tanımlama yapılmaktadır (4).

IV.3. Uzak Doğu Ülkeleri

Bu bölüm içerisinde Endonezya, Kuzey Kore ve Hindistan'la birlikte Japonya'da bu gruba dahil edilerek ele alınacaktır. Özellikle gelişmiş ülkelerin ihracatlarının büyük kısmını oluşturan gelişmekte olan ülkeler için en büyük problemlerden birisi işsizlik ve hayat standardının

düşük olması ve kapital yetersizliğidir. Bu nedenle küçük ve orta büyüklükteki işletmeler bu ülkeler için bu sorunların çözüm kaynağı olarak görülmektedir (18). Fakat Japonya'yı bu grup içinde aynı problemlerle değerlendirmemek gerekmektedir.

a. Japonya

Diğer ülkelerdeki tanımlardan biraz farklılık gösteren bir yapıya sahiptir bu ülke küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımlaması. Burada genel hatlarıyla büyük işletmeler dışında kalanlar küçük veya küçük ve orta büyüklükteki işletme statüsünde değerlendirilmektedir. Bu kavram kullanıldığı ve başka bir kriter belirtilmediği durumlarda 100 kişinin altında çalışanı olan işletmeleri kapsamaktadır. Çalışan sayısı ve sermaye miktarı tanımlamaya esas teşkil eden iki nicel faktör olarak dikkat çekmektedir. Buna göre üretim, hizmet ve ticaret sektörleri için farklı kriterler esas olmamaktadır. Ayrıca çok küçük işletmelerde bir sınıflı teşkil etmektedir. Japonya'daki küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımları Tablo 4 de görülmektedir (7), (16).

Tablo: 4: Japonya'daki Kobi Sınıflandırması

KÜÇÜK SANAYİ İŞLETMELERİ	SEKTÖR	SERMAYE MİKTARI	İŞÇİ SAYISI
	ÜRETİM	100 Milyon Yen ve/veya	300 Kişi
	TİCARET	30 Milyon Yen ve/veya	100 Kişi
	HİZMET	10 Milyon Yen ve/veya	50Kişi

Kaynak: Küçük Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu. **Küçük Sanayii**. Ankara: DPT Yayın No: DPT:2169 - ÖİK 340. 1989,71.

b. Malezya

Malezya'da küçük ve orta büyüklükteki işletmeler sınıflamasına bir alt sınır getirilerek 5'den az iş gören çalıştıran işletmeler ev sanayi olarak değerlendirilmiştir. Bu ülkede de çalıştırılan personel sayısı geçerli bir kriterdir. Buna göre tanımlama şu şekilde olmaktadır (13); Küçük sanayi işletmesi -- 5-49 arasında iş gören, Orta ölçekli işletme -- 50-199 arasında iş gören, Büyük ölçekli işletme -- 200 ve daha fazla iş gören, Ev sanayi işletmesi -- 5'den daha az iş gören

c. Güney Kore

Özellikle 1960-1961 askeri darbesinden sonra önemi anlaşılan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için son on yılda pek çok araştırma ve inceleme yapılmakta ve hükümet tarafından desteklenmektedir (17). Güney Kore'de önce ikili bir ayırım yapılarak fabrika ve fabrika dışı üretim şeklinde sınıflandırılmaktadır. 5 ve daha fazla personeli olan işletmeler sanayi işletmesi sınıfında ele alınmakta, 5'den daha az iş göreni olan işletmeler ise bu sınıflamanın dışında tutulmaktadır.

Sanayi işletmeleri de eğer 300 ve daha az sayıda personel istihdam ediyorsa küçük ve orta büyüklükteki işletmeler olarak adlandırılmakta, bu sayı 300'ün üzerindeyse büyük işletme sınıfına dahil edilmektedir(14).

d. Hindistan

Hindistan'daki sınıflandırmada biraz farklılık arz etmektedir. Burada küçük ve orta büyüklükteki işletmeler yardımcı sanayi işletmeleri ve çok küçük sanayi işletmeleri şeklinde bir ayırımı tabi tutulmaktadır. Arazi ve makine sabit yatırımları 300.000.\$'ı aşmayan işletmeler küçük ve orta büyüklükteki işletmeler olarak belirlenmektedir. Küçük işletmeler içinde yer alan ve sabit yatırımları 16.000.\$'ı geçmeyen işletmeler ise çok küçük sanayi işletmeleri olarak değerlendirilmektedir (13). Burada dikkate değer en önemli nokta sınıflamaya esas olarak alınan faktörün sadece sabit sermaye yatırımı olmasıdır. İstihdam edilen personel sayısı dikkate alınmaktadır.

V. SONUÇ

Ülke ekonomileri için kayda değer öneme sahip olan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler son yıllarda ön plana çıkmış olsa da henüz hak ettiği yere kavuşamamıştır. Zira, henüz bir tanım üzerinde anlaşma sağlanamadığı gibi verilecek teşvikler ve öncelikler konusunda da fikir birliği mevcut değildir.

Özellikle ülkemizde bu işletmelere yönelik devlet politikaları gerçeklerden uzak ve süreklilik arz etmeyen basitlik içerisindedir. Söz konusu işletmeler için gerekli tedbirler alınarak başarılı olan, rekabet gücü yüksek sektör işletmeleri teşvik edilmeli ve rekabet şansı olmayanlar ise yönlendirilmelidir. Aksi takdirde hepsini teşvik kapsamına almak kaynak israfı olacağı gibi hiç birini dikkate almamak da ekonominin itici gücünü ihmal ederek ekonomik canlılığı zayıflatmak olacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1]- "İngiltere Ekonomisinde Küçük İşletmeler." **Küçük İşletme**, no.1, sayı.4, (Eylül 1995):34-41.
- [2]-ALGAN, Neşe. "KOBİ Sanayi İşletmelerinde Etkinlik Verimlilik ve Kârlılık Açısından Bir Değerlendirme." **Verimlilik Dergisi**, sayı. 1994/3, 1994: 15-39.
- [3]-ARICAN, Erişah. "Gümrük Birliği Sürecinde Türkiye'deki Küçük ve Orta Boy İşletmelere Genel Bir Bakış." **Öneri**, sayı: 1, no. 5, (Haziran 1996): 41-47.
- [4]-BUÇUKOĞLU, Mehmet. "İtalyan Orta ve Küçük İşletmelerine Genel Bir Bakış." **Bankacılık**, no.3, sayı.12, (Aralık 1995): 26-29.
- [5]-ÇETİN, Canan. **Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi**. İstanbul: Der Yayınları, 1996.
- [6]-DİNÇER, Ömer ve Hüner Şencan. **Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Bürokrasi**. Müsiad Araştırma Raporları - 1.
- [7]-DOİ, Noriyuki. "The Efficiency of Small Manufacturing Firms in Japan." **Small Business Economics**, no. 4, 1992: 29-35.
- [8]-EROL, Kemal. **Kamu İhaleleri ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler**. Ankara: Tes-Ar Yay.No:19, 1996.
- [9]-ESİN, Arif. **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) - AT Örneği** - İ.K.V. 96. 1991.
- [10]-GÜVENÇ, Füsün. ve Hanife Şenyüz. "Küçük Girişimciye GB Desteği Geliyor." **Ekonomist**, no.6, sayı.3 (Ocak 1996): 12-27.
- [11]-JÜRGENSMANN, H.H. "Almanya'da KOBİ Politikası ve KOBİ'lerin Teşvik Edilmesi." **Tosyöv Mektubu**, no. 32, (Mayıs 1994): 43-45.
- [12]-KARATAŞ, Süleyman. **Sanayileşme Sürecinde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler**. İstanbul: Veli Yayınları, 1991.
- [13]-**Küçük Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Küçük Sanayii. Ankara: DPT Yayın No: DPT:2169 - ÖİK:340. 1989.
- [14]-MÜFTÜOĞLU, Tamer. **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri, Sorunlar ve Öneriler**. Ankara: EGS Bank, 1997.
- [15]-MÜMEYYİZOĞLU, Lütfü E. "Girişimcilik, KOBİ'lerin Geliştirilmesi ve Türk KOBİ'leri için Dışarıya Yönelik Bir Geliştirme Modeli." Y. Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sos. Bil. Ens. 1995.
- [16]-ÖÇAL, Tezer. **Küçük Sanayi İşletmelerinin Konumu, Önemi ve AT'a Girerken Karşılaşılabilecek Sorunlar ile Çözüm Yolları**. Ankara: MPM Yayınları No: 426, 1990.
- [17]-REGNIER, Philippe. "The Dynamics of Small and Medium-Sized Enterprises in Korea and Other Asian NIEs." **Small Business Economics**, no. 5, 1993: 23-36.
- [18]-RONDINELLI, Dennis A. ve John D. Kasarda. "Foreign Trade Potential, Small Enterprise Development and Job Creation in

Developing Countries. "Small Business Economics. no. 4. 1992: 253-265.

- [19]-SALMAN, Feray. "AB, KOBİ'ler ve KOBİ'lere Yönelik Finansman Kaynakları. "Küçük İşletme. no.2. sayı. 6. (Nisan 1996): 27-31.
- [20]-SCHWALBACH, Joachim. "Small Business Dynamics in Europe. "Small Business Economics. no. 6. 1994: 21-25.
- [21]-SIAZON, Domingo L. "Küçüklere yardım edeceğiz."Hürriyet Gazetesi. 19 Temmuz 1990.
- [22]-The European Observatory for SMEs. Annual Report .(May 1993).
- [23]-ULUDAĞ. İlhan. ve Vildan Serin. Türkiye'de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler. İstanbul: İTO Yayın No: 1991-25. 1991.
- [24]-ÜREYEN, Memduh. Türkiye'de Küçük Sanayi Sorunları ve Amerika'dan Kore'ye Ne Şekilde Düzenlendiği. der. KÜSGET, Ankara: 1987.